

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

v oboru

PSYCHIATRIE

1. Cíl specializačního vzdělávání

Cílem specializačního vzdělávání v oboru psychiatrie je získání specializované způsobilosti osvojením potřebných teoretických znalostí a praktických dovedností v oblasti prevence, diagnostiky, terapie a rehabilitace umožňující samostatnou činnost v ambulanci a lůžkové psychiatrické péči.

2. Minimální požadavky na specializační vzdělávání

Podmínkou pro přijetí do specializačního vzdělávání v oboru psychiatrie je získání odborné způsobilosti k výkonu povolání lékaře ukončením nejméně šestiletého prezenčního studia, které obsahuje teoretickou a praktickou výuku v akreditovaném magisterském studijním programu všeobecné lékařství na lékařské fakultě.

Specializační vzdělávání se uskutečňuje při výkonu lékařského povolání formou celodenní průpravy v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní době podle § 83a zákoníku práce.

Podmínkou pro získání specializace v oboru psychiatrie je zařazení do tohoto oboru a absolvování praxe v celkové délce 60 měsíců (z toho minimálně 12 měsíců na akreditovaných pracovištích), z toho:

a) povinná praxe v oboru

30 měsíců (minimálně) praxe v nespécializovaném (všeobecném) psychiatrickém lůžkovém zařízení, z toho 6 úvodních měsíců akutní péče a později 3 měsíce rehabilitační péče a 1 měsíc krizové intervence, přitom 12 měsíců z této doby je v zařízení akreditovaném,

6 měsíců (minimálně) praxe v psychiatrickém ambulancním zařízení včetně zařízení komunitního typu,

15 měsíců praxe v psychiatrickém zařízení (lůžkovém nebo ambulancním), z toho:

5 měsíců návykové nemoci,

5 měsíců dětská a dorostová psychiatrie,

5 měsíců gerontopsychiatrie,

b) povinná doplňková praxe v dalších oborech

3 měsíce interní lůžkové oddělení včetně jednotky intenzivní péče,

3 měsíce neurologické lůžkové oddělení,

c) doporučená doplňková praxe

2 měsíce podílu na psychiatrickém výzkumném projektu,

2 měsíce rehabilitační péče,

2 měsíce sexuologie,

2 měsíce behaviorální (psychosomatická) medicína,

2 měsíce péče o pacienty s neurotickými a osobnostními poruchami,

2 měsíce krizová intervence,

1 měsíc ústavní ochranné léčení,

1 měsíc lázeňské zařízení pro pacienty s duševními poruchami,

*1 měsíc vězeňská psychiatrie,
1 měsíc geriatrické oddělení,
1 měsíc zdravotní péče v ústavu sociální péče,*

d) účast na vzdělávacích akcích (nejméně 28 dní ročně), z toho:

- povinný specializační kurz v 1. až 4. roce zakončený písemným testem v instituci uskutečňující pravidelně vzdělávání v psychiatrii – *1 týden*,
- potvrzeními (certifikáty) dokumentovaná účast na vzdělávacích a vědeckých akcích (PS ČLS, ČLK, IPVZ aj.),
- povinné absolvování psychoterapeutického vzdělávacího programu akreditovaného PS ČLS (části výcviku v psychoterapeutickém směru nebo psychoterapeutického kurzu organizovaného k tomu účelu),
- v posledním roce povinné absolvování specializačního kurzu zakončeného písemným testem připraveným IPVZ – *1 týden*,
- povinný kurz Lékařská první pomoc – *3 dny*,
- povinný seminář Základy zdravotnické legislativy – *1 den*.

3. Rozsah požadovaných teoretických znalostí a praktických dovedností, seznam požadovaných výkonů

Znalosti z vlastního oboru

- Zná psychopatologické symptomy, platnou klasifikaci, kritéria a obraz duševních poruch a poruch chování v dospělosti, dětství a v dorostovém věku, jejich diferenciální diagnostiku, průběh a rizika, prognostické ukazatele, komorbiditu, genetiku a epidemiologii, orientuje se v problematice kulturně podmíněných poruch.
- Zná a umí využívat pomocné vyšetřovací metody a rozumí jejich významu u konkrétních duševních poruch a poruch chování, počítaje v to i možnosti a základní metody klinického psychologického vyšetření a jeho interpretace.
- Má přehled o současných teoriích duševních poruch (biologických, psychologických, sociologických a biopsychosociálních), o meznících historie oboru a hlavních orientacích současného psychiatrického výzkumu.
- Zná principy prevence duševních poruch a poruch chování i soudobé léčebné metody, má přehled o psychoterapii a socioterapii a umí je použít. Rozumí jejich účinku, možnostem a rizikům ve všech fázích léčby v ústavních i mimoústavních podmínkách.
- Je obeznámen s náležitostmi preskripce a zásadami farmakoeconomiky.
- Rozumí psychiatrické problematice somaticky nemocných a účinkům somatické léčby na duševní stav.
- Je informován o způsobech kvantitativního hodnocení aktuálního stavu a výsledků léčby pacientů. Zná pravidla hodnocení pracovní a funkční schopnosti jedinců s duševní poruchou a zásady soudně psychiatrického hodnocení trestním i občanskoprávním řízením. Je informován o indikacích a pravidlech ochranného léčení.
- Je obeznámen s významem vzájemných vztahů pacienta a rodiny i ostatního pacientova okolí, vlivem duševní poruchy na kvalitu života, s postavením duševně nemocného na veřejnosti. Zná možnosti jeho ovlivňování. Je seznámen s postavením a etikou výzkumu v psychiatrii.
- Je informován o struktuře a organizaci zařízení pečujících o pacienty (zdravotnickými i nezdravotnickými), se statistikou psychiatrické péče, administrativní, právní, etickou a ekonomickou problematikou oboru včetně zdravotního pojištění.

Praktické dovednosti

- Umí hodnotit informace o pacientovi a jeho okolí nebo z doporučení do péče. Dovede posoudit jeho zevnějšek, psychomotorické projevy, navázat dle možnosti kontakt a vytvořit empatické prostředí. Dokáže identifikovat a interpretovat psychopatologické fenomény v pacientových verbálních i neverbálních sděleních a dovede vést rozhovor k získání potřebných informací o příznacích představujících kritéria duševních poruch a poruch chování, provést somatické vyšetření a získané informace převést do písemného záznamu náležité formy.
- Dovede provést psychopatologický rozbor zahrnující i zjištěnou dynamiku duševní poruchy. Dokáže rozpoznat nepřítomnost duševní poruchy. Umí určit potřebu formy psychiatrické péče a režimu. Dokáže posoudit kvalifikaci k hospitalizaci a léčení pacienta bez jeho souhlasu a rozhodnout o ní. Je seznámen s patřičnými zákonnými podmínkami takového postupu. Z psychopatologického rozboru zvládne odvodit a zdůvodnit diagnózu na osách MKN a provést důkladnou a poučenou diferenciální diagnózu nebo diagnózy aktuálně nejpravděpodobnější a vyjmenovat i alternativy méně pravděpodobné včetně způsobů jejich ověření. Umí zhodnotit konkrétní prognostické ukazatele a posoudit nebezpečí hrozící agrese.
- Je schopen vypracovat plán pomocných vyšetření od neodkladných k méně naléhavým s konkrétním zdůvodněním každého z nich.
- Umí provést konsiliární vyšetření somaticky nemocného a zhodnotit i podíl somatického stavu a somatické léčby na případné duševní poruše a spolupracovat s ošetřujícím lékařem.
- Dokáže s kolegy v ostatních oborech srozumitelně komunikovat a zprostředkovat uplatnění psychiatrických poznatků a dovedností ve prospěch tělesně nemocného pacienta.
- Dokáže vypracovat komplexní léčebný plán, a to s přihlédnutím k pacientovu duševnímu i somatickému stavu, dosavadní farmakologické anamnéze, k prostředí, kde bude ošetřován, k aktuálně uznávaným léčebným postupům i ke konkrétním možnostem včetně ekonomických. Dovede správně zvážit přínos a rizika léčby duševních poruch v těhotenství.
- Je schopen hodnotit pacientův stav v průběhu péče včetně stupnicové kvantifikace eventuálních změn, používat monitorování hladin léčivých přípravků a interpretovat výsledky dodatečných pomocných vyšetření i obsah dřívější lékařské dokumentace k eventuálnímu diagnostickému přehodnocení, umí vystihnout okamžik vyžadující změnu režimu nebo způsobu léčby.
- Umí navázat a udržet terapeutický vztah s pacientem, informovat ho přiměřeným způsobem o jeho stavu, léčebném plánu, alternativách, cíli a riziku léčby. Dokáže poskytnout podpůrnou psychoterapii a získat pacienta k dlouhodobé spolupráci.
- Dokáže spolupracovat s pacientovou rodinou (je-li to možné nebo přípustné) ve prospěch přesnější diagnózy, lepšího pacientova postavení a zajištění eventuální dlouhodobé spolupráce při léčbě.
- Osvojil si principy a zásady týmové a kolegiální spolupráce i účasti v terapeutické komunitě, a to v podmínkách různých typů psychiatrických zařízení, dokáže výstižně referovat o pacientovi spolupracovníkům i na odborných setkáních. Umí provést konsiliární vyšetření somaticky nemocného a zhodnotit i podíl somatického stavu a somatické léčby na případné duševní poruše a spolupracovat s ošetřujícím lékařem.
- Zná a umí vést předepsanou lékařskou dokumentaci a vyhotovovat písemnosti pro zdravotnické i nezdravotnické instituce, a to s použitím současných komunikačních technologií.

- Má základní znalosti o povaze a způsobu provádění výzkumu v psychiatrii. Pokud jako odborník veřejně vystupuje, dokáže to dělat v souladu se současnými odbornými poznatky a ve prospěch pacientů a lékařské profese.
- Dokáže zpracovat z cizojazyčné, příp. domácí literatury odborné téma pro přednášku i písemnou publikaci. O odborných tématech dovede veřejnost informovat srozumitelně a přínosným způsobem.
- Všechny požadované znalosti a dovednosti umí předávat spolupracovníkům a dovede je vést k samostatnému odbornému studiu.

Seznam požadovaných výkonů

Komplexně vyšetřit, diagnosticky zhodnotit, naplánovat léčbu a rehabilitaci a sledovat dynamiku stavu u pacientů s diagnostickou strukturou a v počtech uvedených v seznamu výkonů, seznámit se s odbornou činností nejméně v úsecích uvedených v části o povinné praxi v oboru a v dalších oborech.

Teoretické znalosti z ostatních oborů

Návykové nemoci: Orientovat se v toxikologii psychoaktivních látek, v teoriích syndromu závislosti a návykových poruch, ve farmakologické léčbě návykových poruch.

Dětská a dorostová psychiatrie: Orientovat se v teoriích o úloze rodiny u duševních poruch v dětství a v dorostovém věku a v alternativách jejich dlouhodobé dynamiky. Orientovat se v návykových poruchách v dorostovém věku.

Gerontopsychiatrie: Orientovat se v základních specifikách sociální a zdravotní situace ve stáří.

Sexuologie: Orientovat se v problematice antikoncepce.

Vnitřní lékařství: Orientovat se v teoriích stresu a psychosomatických poruch (behaviorální medicíny). Znat obvyklý klinický obraz poruch, které mívají často v popředí duševní poruchu nebo poruchu chování. Být informován o nejběžnějších účincích léčivých přípravků, v oboru často užívaných, na duševní stav.

Neurologie: Znat obvyklý klinický obraz poruch, které mívají často v popředí duševní poruchu nebo poruchu chování.

Rehabilitační a fyzikální medicína: Znat možnosti lázeňské léčby u duševních poruch.

Praktické dovednosti z ostatních oborů

Urgentní medicína: Umět poskytnout neodkladnou resuscitaci a poskytnout úvodní péči pacientovi s poruchou vědomí.

Návykové nemoci: Umět rozpoznat návykovou nemoc i v komorbiditě s duševní poruchou, umět provádět léčbu odvykacích stavů a uskutečnit krátkodobou intervenci u návykových nemocí, umět přizpůsobit léčbu duševní poruchy při komorbiditě s návykovou nemocí.

Neurologie: Umět správně indikovat a zdůvodnit konsiliární neurologické vyšetření.

Vnitřní lékařství: Umět správně indikovat a zdůvodnit konsiliární vyšetření odborníka ve vnitřním lékařství, umět přizpůsobit léčbu duševní poruchy při komorbiditě s vnitřním onemocněním. Umět přispět k týmové léčbě psychosomatických onemocnění.

4. Všeobecné požadavky

- znalosti standardní dokumentace používané v oboru, návrh lázeňského léčení, hlášení některých infekčních nemocí, hlášení o pracovním úrazu, hlášení nežádoucího účinku léčivých přípravků, náležitosti lékařské zprávy, dokumentaci pro potřeby pojišťoven,
- potřebná úroveň schopností pro komunikaci s pacienty, příbuznými i spolupracovníky,

- základní znalosti posudkového a revizního lékařství, lékařské etiky, základních právních předpisů platných ve zdravotnictví, organizace zdravotnické služby a ekonomiky zdravotnictví a zdravotnické statistiky, problematika České lékařské komory,
- schopnost provozní a administrativní činnosti a managementu týmové práce,
- základy počítačové techniky jako prostředku pro ukládání a vyhledávání dat, odborných informací a komunikace,
- poskytování zdravotní péče s využitím zdrojů ionizujícího záření vyžaduje absolvování certifikovaného kurzu radiační ochrany.

5. Hodnocení specializačního vzdělávání

a) Průběžné hodnocení školiteli v průkazu odbornosti vždy při změně odborného úseku činnosti, nejméně v šestiměsíčních intervalech.

Hodnocení postupu vlastního vzdělávání samotným školencem na základě písemných testů na školicích pracovištích.

b) Předpoklad přístupu k atestační zkoušce

- absolvování povinné praxe se záznamem v seznamu výkonů a se zhodnocení školiteli v průkazu odbornosti,
- absolvování vzdělávacích a vědeckých akcí v požadovaném rozsahu se záznamem v průkazu odbornosti,
- úspěšné absolvování písemného testu v povinném kurzu v IPVZ v 5. roce přípravy,
- předložení kompletního seznamu výkonů potvrzeného školiteli,
- předložení vypracované písemné práce na téma předem projednané se školitelem na akreditovaném pracovišti, nebo publikace v recenzovaném odborném časopise, kterou školenec sepsal jako první autor.

c) Vlastní atestační zkouška

- *část praktická* – vyšetření pacienta s vypracováním diagnostického rozboru, plánu dalších vyšetření, terapeutického a rehabilitačního plánu, prognostické úvahy a posudkového zhodnocení,
- *část teoretická* – 3 odborné otázky a obhajoba písemné práce.

6. Charakteristika činností, pro které absolvent specializačního vzdělávání získal způsobilost

Lékař se specializací v oboru psychiatrie je schopen samostatné činnosti při poskytování specializované psychiatrické péče v lůžkovém nebo nelůžkovém zařízení, je schopen provádět konsiliární činnost pro jiné obory a podílet se na vzdělávání specialistů v oboru psychiatrie.